

Lise Sosyoloji Kazanım Listesi ve Açıklamaları

1. ÜNİTE SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Kazanımlar ve Açıklamaları

1.Sosyoloji hakkındaki bilgilerini sorgular.

- [!] Sosyolojinin tanımına, özelliklerine, topluma ne kazandırdığına ve diğer bilimlerle ilişkisine kısaca değinilir.
- [!] Toplumsal olay ve olgu kavramları indirgemeci ve bütüncü yaklaşımlar bağlamında vurgulanır.

2. Toplumu oluşturan öğelerin etkileşim içinde olduğunu fark eder.

- [!] Toplumun tanımı yapılır.
- [!] Kurum, kuruluş(organizasyon) ve sosyal grup kavramları vurgulanır.
- [!] Toplumsal grupların tanımı, amaçları, işlevleri ve çeşitlerine değinilir.

3. Sosyolojinin bağımsız bir bilim haline gelişini kavrar.

- [!] Bu süreçteki önemli olaylardan ve sosyologların düşüncelerinden bahsedilir.
- [!] Sosyolojinin bağımsız bir bilim haline gelişinin nedenleri vurgulanır.

4. Sosyolojik araştırmalarda kullanılan yöntemleri tanır.

- [!] Sosyolojik araştırmalarda kullanılan yöntemlerin tümevarım, tümdengelim ve analogi olduğu vurgulanır.

5. Türk sosyologlarının sosyolojiye katkılarını fark eder.

- [!] Sosyoloji literatürüne katkıda bulunan üç ünlü Türk Sosyoloğunun eser odaklı biyografileri incelenir.
- Öğrenci Gözlem Formu, Açık uçlu, kısa cevaplı sorular, derecelendirme ölçeği ve kontrol listesi ile değerlendirme yapılabilir.

2. ÜNİTE BİREY VE TOPLUM

Kazanım ve Açıklamaları

6. Sosyalleşme kavramını örneklerle açıklar.

7. Sosyalleşme sürecini etkileyen unsurları açıklar.

- [!] Sosyalleşmenin unsurlarından aile, okul, arkadaş grubu, medya vb. kavramlarına yer verilir.

8. Sosyalleşmenin hayat boyu devam eden bir süreç olduğunu fark eder.

- [!]Sosyalleşmenin çocukluk, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık dönemlerini kapsayan hayat boyu devam eden bir süreç olduğu vurgulanır.
- [!]Sosyalleşme açısından özellikle çocukluk ve gençlik döneminin önemli olduğu vurgulanır.

- [!] Sosyalleşme sürecinde özellikle toplumun insani, ahlaki, millî, manevi ve demokratik değerlerine uygun davranışları bireyin içselleştirmesi durumunda daha sağlıklı olacağı vurgulanır.

9. Sosyalleşmenin toplumsal ilişkiler üzerindeki etkilerini değerlendirir.

10. Toplumsal konum, statü ve rol kavramları arasında ilişki kurar.

- [!] Statüyü belirleyen ölçütlerin neler olduğu vurgulanır.
- [!] Verilmiş ve kazanılmış statüler vurgulanır.
- [!] Statü, rol, anahtar rol, rol çatışması ve rol pekişmesi kavramları vurgulanır.

11. Sosyal statü ile sosyal saygınlığı ayırt eder.

- [!] Bireylerin sosyal statülerinin aynı olmasına rağmen sosyal saygınlıklarının farklı olmasının nedenleri vurgulanır.

12. Toplumsal hayatın düzenlenmesinde değerlerin ve normların önemini ifade eder.

- [!] Toplumsal değer ve toplumsal norm kavramları ile bu kavramlar arasındaki ilişki vurgulanır.

13. Toplumsal kontrolün işlevlerini ifade eder.

- [!] Toplumsal kontrol ile toplumsal norm kavramı arasındaki ilişki açıklanır.
- [!] Toplumsal kontrolün gücünü dayandığı otoriteden aldığı, bu otoritenin kaynağının kamu kurum ve kuruluşları olabileceği gibi sivil toplum kuruluşları ya da toplumun kendisi olabileceği açıklanır.

14. Sosyal sapmanın nedenlerini araştırır.

- [!] Sosyal sapma ve çeşitleri vurgulanır.
- [!] Olumsuz sapma türleri örneklendirilir.

15. Statü ve rollerinden doğan hak ve görevlerin toplumsal yaşamdaki önemini bilir.

- [!] Sosyal aktörlerin (birey, grup, kuruluş, toplum) hak-görev dengelerinin sağlıklı etkileşim için denkliliğine değinilir.
- Açık uçlu sorular, kısa cevaplı sorular, öğrenci gözlem formu, metin değerlendirme formu, kontrol listesi kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

3. ÜNİTE TOPLUMSAL YAPI

Kazanım ve Açıklamaları

16. Toplumsal yapıyı oluşturan öğeleri analiz eder.

- [!] Toplumsal yapının nüfus, ekonomi, eğitim, ahlak, siyaset, din, hukuk, sosyal hayatın farklı görünüşleri ile ilgili kurum ve kuruluşların, birey ve grupların toplumsal yapının öğeleri olduğu vurgulanır.
- [!] Toplumsal yapı içerisinde yer alan köy, kent, metropol ve millet (ulus) kavramlarına yer verilir.

17. Toplumsal etkileşim tiplerini ayırt eder.

- [!] Etkileşim tiplerinin mübadele (değişim), işbirliği, rekabet, çatışma, uyum, benzeştirme, uyarlama (adaptasyon) olduğu içerikleri ve örnekleriyle beraber vurgulanır.

18. Toplumsal tabaka ve tabakalaşmanın yapısını kavrar.

19. Türk toplumundaki tabakalaşmanın diğer toplumlardan farkını kavrar.

- [!] Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre toplumsal tabakalaşma piramitlerine vurgu yapılır.
- [!] Tabakalaşmayı oluşturan ölçütler vurgulanır.
- [!] Sosyal hareketlilik esasına göre tabakalaşma sistemleri vurgulanır. Bu sistemler, kapalı tabakalaşma (kast sistemi), yarı kapalı (zümre), açık sınıf tabakalaşması (sosyal sınıf) şeklinde sınıflandırılır.
- [!] Osmanlıdaki tabakalaşmanın diğer tabakalaşmalardan farkı vurgulanır.
- [!] Günümüzdeki tabakalaşma sisteminin açık sınıf tabakalaşma türüne girdiği vurgulanır.
- [!] Her toplumsal tabakanın kendi içinde sosyal sınıflar arasındaki ilişkilerine değinilir.

20. Toplumsal hareketliliğin çeşitlerini ve nedenlerini örneklerle açıklar.

- [!] Her toplumsal hareketin olumlu sonuçlar doğurmayabileceği vurgulanır.
- [!] Bu ünitenin kazanımları işlenirken Atatürk'ün "millet", "milliyetçilik", "halkçılık" ve "milli birlik" anlayışı verilir.

4.ÜNİTE TOPLUMSAL DEĞİŞME VE GELİŞME

Kazanım ve Açıklamaları

21. Toplumsal değişme olgusunu kavrar.

- [!] Toplumsal değişme olgusu örneklerle işlenir..

22. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörleri değerlendirir.

- [!] Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin: fiziki çevre, ekonomi, modernleşme, küreselleşme, bilim ve teknoloji, demokratikleşme, kültür, demografi, kitle iletişim araçları vb. olduğu vurgulanır.
- [!] Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerden kültürün çok önemli olduğu kültürel farklılıklara hoşgörüyle bakılması gerektiği, buna karşın kültür emperyalizminin millî bilinci zayıflattığı ve kültürel yozlaşmaya yol açtığı, sosyal değişimin maddi kültür öğelerinde daha hızlı gerçekleştiği vurgulanır.

23. Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin zamanla değişebileceğini fark eder.

- [!] Toplumsal değişimin her toplum için geçerliği olduğu ve değer yargısı içermeyen bir kavram olduğu belirtilir.
- [!] Toplumsal değişmeyi etkileyen faktörlerin toplumdan topluma ve aynı toplum içinde zamanla değişebileceği vurgulanır.
- [!] Sosyal değişimin, manevi değerlerin yoğun olarak yaşandığı toplumlarda daha yavaş, maddi değerlerin yoğun olarak yaşandığı toplumlarda ise daha hızlı olduğu vurgulanır.

24. Bilim, teknoloji ve kitle iletişim araçlarının toplumsal değişmeye etkisini değerlendirir.

- [!] Kitle iletişim araçlarının toplumsal değişime olumlu ve olumsuz etkilerini vurgulanır.

25. Modernleşmenin toplumsal değişime etkilerini değerlendirir.

26. Küreselleşmenin toplumsal değişime etkilerini yorumlar.

- [!] Modernleşme ve küreselleşme etkileşimi vurgulanır.
- Açık uçlu sorular, kısa cevaplı sorular, dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi, proje hazırlama kontrol listesi, proje değerlendirme ölçeği kullanılarak değerlendirme yapılabilir.

27. Toplumsal gelişmenin öğelerini tanır.

- [!] Toplumsal gelişmenin öğeleri; ekonomik büyüme, tabakalaşmalardaki farklılaşmalar, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi öğelerin sonucunda toplumsal bütünleşmenin sağlandığı vurgulanır.
- [!] Atatürk İnkılâpları ile gelen köklü değişmeler vurgulanır.

28. Toplumsal bütünleşmenin önemini ifade eder.

- [!] Toplumsal gelişme ve toplumsal bütünleşmenin ayrılmazlığı vurgulanır.
- [!] Toplumsal bütünleşmede din, ahlak, millî, dinî ve kültürel değerlerimiz, hukuk vb. öğelerin önemi vurgulanır.

29. Toplumsal çözülmeye neden olan etmenleri analiz eder.

- [!] Toplumsal çözülmeye etmenleri olarak; tabakaların farklılaşması, insan hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, örgütlenme yetersizliği, demokratik kurumlaşma yetersizliği, millî birlik bilincinin zayıflaması vb. verilir.
- [!] Toplumsal farklılıklara saygının da toplumsal çözülmeyi önleyebileceği vurgulanır.

30. Toplumsal çözülmeyi önlemeye yönelik çözüm önerileri geliştirir.

- [!] Toplumsal çözülmeye sonucunda ortaya çıkacak olan millî birliğin zayıflaması, kültürel değerlerin zayıflaması, sosyal adaletin bozulması, demokrasinin zayıflaması vb. konulara vurgu yapılır.

5.ÜNİTE TOPLUM VE KÜLTÜR

Kazanım ve Açıklamaları

31. Kültürün farklı anlamlarını ayırt eder.

- [!] Kültürün günlük yaşamda, sanat, eğitim, bilim, tarım vb. alanlardaki anlamları vurgulanır.
- [!] Kültürün hayatın her alanında olduğu vurgulanır.
- [!] Atatürk'ün kültür konusundaki görüşlerine yer verilmelidir.

32. Kültürün öğelerini analiz eder.

- [!] Kültürün bilişsel, davranışsal ve maddi öğeleri vurgulanır.
- [!] Kültürel gecikme kavramı vurgular.
- [!] Örf, adet, gelenek ve görenek gibi kökleşmiş kültür öğelerinin içerikleri vurgulanır.

- [!] Kültürün millî, medeniyetin ise evrensel içerikli olduğu vurgulanırken süreç içerisinde bu iki unsurun birbirlerini etkiledikleri vurgulanır.

33.Kültürün işlevlerinin toplumdaki yerini ve önemini analiz eder.

34.Kültürün toplumsal bütünleşmeye katkısını değerlendirir.

- [!] Kültürün kazanılması, kültür-sanateğitim-dil ilişkisinin önemi vurgulanır.
- [!] Kültürün toplumsal kurumlarla ve toplumsal deği meyle etkileşimi vurgulanır.

35. Kültüre ilişkin kavramları birbirleriyle olan ilişkileri çerçevesinde değerlendirir.

- [!] Popüler kültür, baskın kültür, kültür  oku, kültür emperyalizmi, kültürlenme, k lt rle me ve kültürel yozlaşma kavramları vurgulanır.

36. Kültürlenme ve K lt rle me sürecinde kendi toplumsal kültürünün önemini fark eder.

- [!] Kültür merkeziliği, yabancı kültür hayranlığı, kültürel görelilik kavramlarına yer verilir.

37. Toplumların kültürel tutumlarını, farklı kültürlere bakış açılarını sorgular.

- [!] Farklı kültürlere karşı saygı ve ho g r n n gereği vurgulanır.

38. Kültürler arası etkileşimde kendi kültürünün rolünü değerlendirir.

- [!]Türk ve/veya İslam kültürünün uygarlığa katkıları üzerinde durulur.
- Açık uçlu sorular, kısa cevaplı testler,  ėrenci gözlem formu, akran değerlendirme, örnek olay, analiz formu, kontrol listesi yapılabilir.

6.  N TE TOPLUMSAL KURUMLAR

Kazanım ve Açıklamaları

39. Kurum kavramının anlamını açıklar.

40. Toplumsal kurumların işlevlerini analiz eder.

- [!] Toplumsal kurumların birbirleri ile etkileşim içinde oldukları vurgulanır.
- 40.Kazanım 8,24, 26, 29 ve 30. kazanımlarla ilişkilendirilir.

41.Toplumsal yaşam ve sosyalleşme açısından ailenin önemini yorumlar.

- [!] Bireyin sosyalle mesine etki eden ögeler vurgulanır.

42. Evlilik ve boşanmanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini analiz eder.

- [!] Evlilik türlerine örnekler verilir.
- [!]Bo anmanın günümüz toplumlarında sadece bireylerin karşılıklı isteklerine bağlı olmadığı, bu kararlarda medeni kanunun  ng rd ė u sebep ve süreçlerin ve aile gibi toplumsal faktörlerin de yönlendirici olduğu vurgulanır.

43. Aile kurumunun s rekliiliği açısından evliliklerde aranan koşulları değerlendirir.

- [!] Evlilik ve ailede karşılıklı hoşgörü, güven, saygı ve sevgi gibi temel değerlerin  ne çıkması gerektiği vurgulanır.

44. Farklı toplumlardaki aile yapısı ile Türk aile yapısını karşılaştırır.
- [!] Ailenin yapısı; kuruluşu, sürekliliği ve akraba arası ilişkiler kapsamında karşılaştırılır.
 - [!] Çekirdek aile, geniş aile, geçici geniş aile, eksik aile vb. aile tipleri vurgulanır.
45. Kadının aile ve toplum içindeki konumunu değerlendirir.
- [!] Kadının Türk toplumundaki önemine vurgu yapan tarihi ve edebi örnekler verilir.
46. Atatürk'ün kadın haklarına verdiği öneme örnekler verir.
- [!] Medeni Kanun'un kadına tanıdığı sosyal, siyasal ve ekonomik haklar vurgulanır.
 - [!] Atatürkçü düşüncede kadının yeri vurgulanmalıdır.
47. Eğitimin toplumsal yaşamdaki önemini yorumlar.
48. Eğitimin sosyalleşme sürecindeki önemi kavrar.
49. Atatürk'ün eğitim konusundaki fikirlerini ifade eder.
50. Dinin toplumsal yaşamdaki önemini kavrar.
- [!] Dinin toplumsal yaşam açısından bütünleştirici, doğru davranışlara yönlendirici ve genel olarak toplumsal yaşama olumlu katkıları vurgulanır.
 - [!] Sosyolojinin din olgusunu ele alış biçimine vurgu yapılır.
51. Din ve laiklik kavramlarının ilişkisini yorumlar.
52. Atatürkçü düşünce sisteminde laiklik anlayışını ortaya koyar.
- [!] Din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olarak laiklik kavramı ele alınır.
 - [!] Atatürk'ün laiklik ve din konusundaki görüşleri ve sözlerine yer verilir.
 - [!] Laikliğin anayasada yer alma süreci açıklanır.
53. Ekonominin toplumsal yaşamdaki önemini değerlendirir.
- [!] Arz- talep, enflasyon, deflasyon, devalüasyon, resesyon ve revalüasyon kavramları açıklanır.
 - [!] Enflasyonun nedenleri ve enflasyonun yol açtığı toplumsal sonuçlar açıklanır.
54. Toplumsal yaşamda ekonominin temel öğelerini fark eder.
- [!] Üretim-tüketim ve bölüşüm kavramlarına vurgu yapılır.
 - [!] Üretim-tüketim- bölüşüm ilişkisi tartışılır.
 - [!] Birey ve toplum hayatı açısından üretim ve tüketim alışkanlıklarına değinilir.
 - [!] Bilinçsiz tüketim alışkanlıklarının birey ve toplum açısından etkisi vurgulanır.
 - [!] Reklâmların vb. faaliyetlerin tüketim alışkanlıklarına etkisi vurgulanır.
55. Atatürk'ün ekonomik sistemlerle ilgili görüşlerine örnekler verir.
- [!] Belli başlı ekonomik sistemler kısaca tanımlanarak bunlar hakkında Atatürk'ün görüşlerine değinilir.
56. Siyaset kurumunu tanıır.
57. Siyaset Kurumu ile ilgili temel kavramları ifade eder.

- [!] Millet, meşruiyet, seçim, adalet, hak, özgürlük, eşitlik, iktidar, otorite, hükümet, egemenlik, sivil toplum, birey, devlet vb. kavramlar açıklanır.

58. Siyasal yönetim şekillerini tanırlar ve karşılaştırırlar.

- [!] Monarşi, oligarşi, aristokrasi, teokrazi ve demokrasi kavramları açıklanır.

59. Bir yönetim biçimi olarak demokrasiyi toplumsal yaşam açısından değerlendirir.

60. Atatürkçü düşünce sisteminde vatandaşlık, hak ve sorumluluk kavramlarını ilişkilendirerek örnekler verir.

- [!] Doğrudan demokrasi, temsili demokrasi, katılımcı demokrasi çeşitleri vurgulanır.
- [!] Demokrasi kapsamında kuvvetler ayrılığı ve hümanizm kavramları üzerinde durulur.
- [!] Atatürkçülüğün önemini açıklanarak "bütünlük" niteliğine vurgu yapılmalıdır.
- [!] Atatürkçülüğün yabancı ideolojilerden farklı açıklanmalıdır.
- Açık uçlu sorular, kısa cevaplı sorular, öğrenci gözlem formu, öz değerlendirme formu, derecelendirme ölçeği, kontrol listesi kullanılarak değerlendirme yapılabilir.